

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK

Ottlík László: *A társadalomtudomány filozófiája* Budapest (A M. Filozófiai Társ. kiadása) 1926, 8° 228 l.

Erősen egyéni nézőpontból írt, színes, eleven stílusú könyv, melynek különösen második része szélesebb körök érdeklődésére is számot tarthat. Szerző bírálat tárgyává téve a Comte-féle, a biológiai, a fizikai és lélektani szociológiákat, arra a megállapításra jut, hogy a természettudományok kategóriái és módszerei alkalmatlanok a társadalomtan céljaira. A társadalom a szellem világához tartozik, tehát szellemtudományi alapvetésre van szüksége. A szociológia tehát szellemtudomány: a szellemi hatalom érvényesülésének feltételeit és módozatait tárgyalja. A társadalom interszubjektíve közösen elismert hatalmak tekintélyén alapuló, fegyelmezett összetartozás, mely kooperációban nyilvánul. A társadalmi kapcsolat annál erősebb, minél inkább fűzi össze tagjait ama közös meggyőződés, hogy bizonyos normákat követni kell. A továbbiakban a társadalomtan „materialis idealtípus“-át keresve, a könyv első részében nyert formális társadalomfogalom tapasztalati kitöltésére törekszik, a társadalomtan fogalmi szerkezetének alaprajzát mutatva be. Itt foglalkozik az állam, a nemzet, a nemzetközi viszonylatok, a civilizáció és kultúra, a fejlődés és hanyatlás stb. problémáival. S végül a záró fejezetekben a társadalomtan helyét jelöli meg a tudományok rendszerében. – E gazdag tartalmú, sokszor mértéken túl polemikus mű foyatkozásaira a szakkritika hivatott rámutatni. Annyi kélteltelen, hogy írójának filozófiai és szociológiai képzettsége, művészi gondolat-formáló készsége előkelő helyet biztosít a háború utáni fiatal tudósgeneráció tagjai között. Ottlíktól joggal vár, különösen könyve második részében érvényesítő képességei tudatos kifejtése esetén, az államszociológiai és politikai irodalom terén értékes munkákat a magyar tudományos világ.

i. y.

Kárpáti Aurél: *A nyolcadik pohár*. Regény. Budapest é. n. 8° 192 l. Az ízlésesen kiállított kötethez a kiadó – régi szokás szerint – néhány sornyi ismertetést is mellékel. Kritika helyett álljon itt ez az önismertetés: „Kárpáti Aurél már nem egy sikert aratott finom, meleg, mindig valami új problémát fölcillantó regényeivel. Új regénye „A nyolcadik pohár“ is e líráilag átfűtött, kulturált megdolgkozású munkák közül való s problémája, bármilyen egyszerűnek látszik, mégis az emberi sors egyik legtitkosabb, legmélyebben fekvő mozgatójára mutat rá. A véletlen regénye ez a könyv, azé a véletlené, mely tulajdonképen végzet. Egy pohár sörrel többet iszik a szokottnál az öreg Spilák Fausztin s ez a nyolcadik pohár forgatja egy család sorsát évtizedeken keresztül, a teljes szétzüllésig. Kárpáti Aurél nemes finomságú művészete csaknem észrevétlenül mélyíti el e véletlen pohár szerepét a család jellemének erkölcsének lassú átalakításában s a kicsiny magból a regény folyamán megrázó, hatalmas végzet-dramát növeszt. A régi Pest különös embereinek rajza, a pompásan vezetett mese és a finoman cizellált stílus érdekes és vonzó olvasmánnyá teszik Kárpáti Aurél új munkáját“.

Négyesy László: *Irodalmi valutarontás*. (Reális és túlcasapongó Ady-kultusz.) Levélváltás Hegedüs Loránttal. Budapest 1927. 8° 16 l. Ára 1 pengő. „Ha Ady-kultuszt akartok csinálni: csináljatok reális Ady-kultuszt. Mutassátok ki Ady-nak igazi esztétikai értékeit: ezzel hasznos és szükséges dolgot végeztetek“.

Cselőtei Lajos: *A stravitza pohár*. Dráma négy felvonásban. A szerző tulajdona. Budapest 1927. 8° 51 l. – A sületlen és bosszantóan naiv drámának negyedik fölvonása a harcias szerző utasítása értelmében, a következő eseményeket hozza elénk: „A rigómezei csatatéren heves éjjeli harc, a törökök és Lázár balszárnyának magyar-bosnyák bolgár csapatai között. Lázár jobbszárnyának szerb csapatai Brankovics árulása folytán a törököknek megadják magukat. Lázár középserege jobbról oldalt és hátról török támadást kap; szétszóródik. Lázár halálos sebbel török fogságba kerül. A Lázár-balszárny Gara Miklóssal és Vlatkovics Vlatkával a török túlerő elől visszavonul ... Amíg ezek a háttérben történnek, az előtérben Murad sátorában Murad és Olivera isszák az estebéd utáni kávéjukat“. A felvonásvég még nagyobb szenzációkkal szolgál. „Olivera és Kobilovics néhányszor felbukkannak a Sitnica-hullámokban, azután fülnek és meghalnak“. A janicsárok három fölkiáltójellel jajgatnak. Az orvosok „elmentükben Muradra lemondóan intenek“. Lemondóan inthetnek a szerzőre is, akinek írni-akarása gyógyíthatatlan betegség.

Protestáns Tanügyi Szemle, Szerk. Borsos Károly és Szelényi Ödön. 1927 ápr.–máj. (Mezőtúr).

Angyali üdvözet címen Keleti Arthur verseinek újabb gyűjteményes kiadása jelenik meg ez év május havában a legtökéletesebb tipographiai kiállításban merített papíros 500 számozott példányban régi olasz fametszetű díszekkel az Amicus kiadásában. Budapest é. n. 2° 4 l. – Az előfizetési fölhívás közli a Keleti Arthur verseiről megjelent kritikák rövid kivonatát. „A legtisztább érzések, az igazi jószág forrása fakad e versekben. Köszönjük: jól esik merítenünk s innunk belőle“. (Prohászka Ottokár leveléből. 1916. máj. 31.)

Kovács Mária Olga: *Hugo von Hofmannsthal drámai művészete*. Szeged 1927. 8° 32 l. – Doktori értekezés.

Csokán Pál: *Túri Zsuzsi 3 kalapja és egyéb históriák*. Hódmezővásárhely 1927. 12° 125 l. – Életmegfigyelésen alapuló rajz-novellák, abban a modorban, amit Tömörkényi óta joggal nevezhetni „szegedi stílus“-nak.

Dénes Gizella: *Csodálatos fazekas*. Regény. Pécs. Dunántúl kiadása é. n., 8° 176 l.

Magyar Irodalmi Lexikon. Fóris Miklós és Tóth András közreműködésével szerk. Ványi Ferenc, átnézték Dézsi Lajos és Pintér Jenő. Budapest, é. n. [1926] 8° 880 l. – Művelt magyar embernek nélkülözhetlen segédeszköze a Studium lexikona, amely pontosság, megbízhatóság és tudományos apparátus szempontjából jóval fölülmúlja a Voinovich Géza védelme alatt álló, de fölületesen készült Révai-féle lexikont. Ady Endréről többek között a következőket írja a kitűnő irodalmi lexikon, amely méltó párja Vapereau vagy Krüger szótárainak: „Bizonyos, hogy a nyelvújítás óta alig volt irodalmi kérdés, mely a művelt magyarságot szenvedélyesebben foglalkoztatta volna mint az Ady-probléma. Ennek oka az Ady immár elismert költői tehetsége s az eddigi magyar irodalom kipróbált hagyományaival való harcosszembelyezkedése mellett két mellékes körülményben keresendő. Az egyik az, hogy mindjárt első fellépésétől kezdve egy kisszámú írócsoport, az „Adv-hívek“, rajongó magasztalásaikkal a szemben állókat valóságos provokálták az újabb, megújabb támadásokra: a másik pedig az, hogy bár Ady aktív politikával sohasem foglalkozott, első fellépése óta a magyar radikális politikai törekvések irodalmi képviselőjéül és zászlóvivőjének tekintették. Erre a hiedelemre okot és alapot adott, hogy Ady versben és prózában ismételt állást foglalt hazája demokratikus átalakulása mellett s ez átalakulás érdekében néhány olyan politikai kérdés mellett exponálta magát, amelyek nálunk eminenter a radikális párt követeléseivel voltak a világháború előtt“.

Kovács Sándor: *Vigasztaló földi útra*. Kecskemét. 1927, 8° 52 l. – Itt-ott Ady hangján szóló, de nem jelentéktelen versek. Az előszóból: „Amikor parfüm és kultusz lett a hullaszag, éltető igazságot keresek a hazug városban“.

Kisléghy Kálmán: *Hódolat*. Versek. Budapest 1927, 8° 48 l. – Vággal, szerelemmel sikoltozó versek, formában sokféle, szavakat bőven öntő, feminin lélek megnyilatkozásai. Lesz-e hangja másra is, mint a „vagyöröktűz“ és az „életreszketés“ megszólaltatására?

Az igaz Irodalom Megzúfoltatása s az silány és hívságos Komédiáknak Megbetsültetése vagyis: A Szépményű Goethe Úr befogatása az Könnyű Múzsza Kocsijába. Tragikus Bábszínházi Komédia Egy Felvonásban Mellyet Szerzett Keleti Arthur Költő s fába metszett rajzokkal tsinosított Fáy Dezső Mester. Buda-Pest. Az Amicus Költéséin MCMXXVII. 12° 21 l. – A bibliofil könyvecskének címlapja minden kritikát fölőlegessé tesz.

Zolnai Sándor dr.: *Recurrans benuást okozó gümös beszürődés*. Budapest 1927. 8° 4 l.

Czimer Károly: *Kitől eredt Mátyás király fekete seregének elnevezése? (Szeged és Halas szerepe a fekete sereg felosztatásában.)* Szeged. 1926. 8° 30 l. – Polémia Tóth Zoltán, akadémiai pályanyertes munkájával.

Dormándy László: *Sólyommadár*. Balassa Bálint regénye. Budapest. 1927. 8° 432 l.

Balla Antal: *A liberalizmus történelme, gazdasági és politikai tanításai*. Budapest. 1926, 8° 364 l. – Legközelebbi számunkban ismertjük.

Szülők könyvtára. Gyakorlati tudnivalók a gyermekek neveléséről. Szerk. Imre Sándor. Budapest. é. n., 8°. – 1–3. sz. Imre Sándor: A családi nevelés főkérdései. Bevezetés a szülői gondolkozásba. 154 l. – 4. sz. Heim Pál: A gyermekek táplálkozása. 55 l. – 5. sz. Ifj. Imre József: A gyermekek szemének gondozása. Wein Zoltán: A fül, orr, torok bajai és gondozása. Poór Ferenc: A gyermek bőrének gondozása. 54 l.

Zolnai Sándor dr.: *A tüdőgümőkórnak karyonnal való kezeléséről*. Budapest, 1926, 8° 4 l.

Magyar Írás, szerk. Raith Tivadar. 1927. évf. 4. sz. – „Terjedelemben és súlyban egyaránt imponáló verskötetettel új költő lépett a közönség elé: Berczeli Anzelm Károly“.

Napsugár, szerk. Szépvizi Balás Béla. 1927. évf. apr. – A „turáni“ szépirodalmat ápoló naiv füzet, botrányosan infantilis stílusban megírva. Ilyen sületlenségek olvashatók benne: „A kinyilatkoztatott nemzeti vallás, mit őseink magukkal hoztak Európába; egy nagy nemzetközi tömegsírban nyugszik“. „A magyar Égben magyar Istencsalád ül“. Egy női munkatárs írja: „Szégyelnünk kell magunkat, mert minden férfi, aki házasság előtt áll, félve gondol rá“. Megtudjuk azt is, hogy „ma nem a szent tradíciók vezetnek az országokat, hanem a nagyvárosok olyan hölgyei, akik mindenben túl vannak“. Kikre gondol a cikkíró, de ősmagyarnevű Emese asszony? Ez a nyeregalatti irodalom még arra is vetemedik, hogy Pekár Gyulának – par excellence nyugati kulturájú írónknak – összes műveit hirdeti a turáni könyvek között.

Szalay József: *Széchenyi emlékezete*. Szeged. 1927. 8° 15 l. – „Rajta is beteljesedett az újítók, a forradalmárok sorsa: Pálmák vasárnapjával kezdődik s Feszítsd meg!-gel végződik“.

Szunyoghy Farkas: *Tanyai emberek*. (Rajzok a magyar tanyavilágból.) Előszót írta: Gesztelyi Nagy László. Kecskemét, 1927. 8° 78 l.

A Láthatár. szerk. Rubin László. 1927. évf. épr. – Az új folyóirat nyíltan a „nemzeti eszme“ ellen harcol és a pacifizmus nevében tiltakozik az ellen, hogy a Zrinyiaszt és a Zalán futását iskolai olvasmányul használják

föl.

Hid, szerk. Csanády György. 1927. évf. 1. sz. – „Ez a folyóirat, melynek munkájához az elszakított magyarság irodalmi művészeti és társadalmi életének kiválóságai is és új fiatal tehetségei adják a munkaerőt, a magyar szellemi integritás harcosa akar lenni“.

Katona-Szinnyei: *Geschichte der ungarischen Literatur*. Sammlung Göschen, 1927, 12° 166 l.

Hans Jensen: *Geschichte der Schrift*. Mit 303 abbildungen. Hannover. 1925, 4° VII. + 231 l. – Hatalmas monografia az írás keletkezéséről, melyre talán fölösleges is fölhívni orientálistáink és ókori történészeink figyelmét. Ez a gyönyörű és valóban az „igazi tudomány“ élénk táró (v. ö. Széphalom 1927:108) alapvető munka, amit a külföldi szakemberek nagy lelkesedéssel üdvözöltek, mindent feldolgoz, ami a világ írástörténetének fontos dokumentuma. Megkönnyíti az utána jövő kutató helyzetét, aki szinte tálalt asztalhoz ülhet a szerző palotájában.

z. b.

Dr. Ladislaus Tóth: *Zwei Berichte des Wiener Nuntius Garampi über die Kirlichen Verhältnisse um 1776*. Veröffentlichungen des ungarischen historischen Institutes in Rom. Budapest. 1926. – A füzet tulajdonképpen különlenyomat a Römische Quartalschrift 1926. évfolyamából s szerzőjének, ki két év óta római levéltárakban és könyvtárakban dolgozik, alapos bibliografiai jártassárol és tudományos készütségeröl tanuskodik. Magyar szempontból különösen érdekes a második dokementum, mely a magyar egyházi viszonyokat vázolja a XVIII. sz. második felében.

i. f.

Dézsi Lajos: *Magyar történeti tárgyú szépirodalom*. (= A M. Tört.-Tud. Kézikönyve, szerk. Hóman Bálint.) Budapest. 1927; 8° 162 l. – Nagy erudició jellemzi ezt az alapvető forrásmunkát.

Pikler Blanka és dr. Braun Róbert: *Általános magyar könyvjegyzék*. Budapest, 1927, 8° 806 l.

Filharmonia. A bajai Liszt Ferenc-kör értesítője. Szerk. Karig Emil. 1927. 4. sz.

Raith Tivadar: *Keleteurópa. Ismeretlen föld*. Budapest. A Magyar Írás kiadása. 1927, 8° 32 l.

Corvina. Rivista di Scienze, lettere ed arti della Società Ungherese-Italiana Matteo Corvino diretta del presidente Alberto Berzeviczy e dai segretari Tiberio Gerevich e Luigi Zambra. Budapest. 1926. 8° 200 l.

Magyar Katholikus Almanach, szerk. Zsembery István, Budapest. 1927. 8° 818 l.

Erdélyi Szemle, szerk. György Lajos. 1927. 1. sz. (Cluj-Kolozsvár.)

Zenei Szemle. szerk. Járosy Dezső és Major Ervin. 1927. jan. (Budapest)

Móra Ferenc: *A Dugonics-Társaság jelentései az 1918–1923. évekröl*. Szeged, 1924 12° 85 l.

A. M. Kir. Ferencz József-Tudományegyetem bölcsészeti karán az 1920/21–1925/26. tanévekben elfogadott *Doktori Értekezések* kivonatai és jegyzéke. Összeállította a dékán. Szeged. 1926. 8° 135 l.

Protestáns Tanügyi Szemle. szerk. Borsos Károly és Szélényi Ödön. 1927. jan.–márc. (Mezőtúr.)

Közgazdasági Szemle, szerk. Heller Farkas. 1927. 1–2. sz. (Budapest)

Homerosi békaegérharc. Eredeti versmértékben. Görögből ford. Juhász László. Budai György Pál rajzaival. Szeged 1927. 16° 20 l.

Szudy Elemér: *Trianon után Páris felé*. H. n., é. n. (Genius-kiadás) 8° 195 l. – A Párist éneklő költökröl ezt olvassuk a könyvben: „... És az a harmadik, aki nem volt francia, mert ízig-vérig magyar volt és sohasem lehetett más, csak magyar: Ady Endre ő talán méltatlanabb, szárazabb ihletű lantosa Párisnak, mint amazok? Az ő lelkének aeol hárfáján mélyebben bűgő, emberileg tisztább hangokat ütött meg a Város, amelynek szíve azonban nem ismeri, nem visszhangozza őket, mert idegen nyelven szólnak hozzá. A magyar lángész örög tragikuma. Ha Ady véletlenül franciának születik, ma már szobra áll Párisban s egy új költői iskola feje gyanánt ünneplik“.

André de Hevesy: *Cristophe Colomb ou l'Heureux Génois*. Paris. 1927, 8° 210 l. – A szerencsés génuai – ezt az alcímet adta Columbusról írt új könyvének Hevesy Andor, a Párisban élő magyar történetíró. Talán inkább azt a címet lehetett volna adni: a középkor Lindberghje. Csodálatos megegyezések észlelhetők a középkor és újkor két nagy akaratakróbájának életkörülményei között. Columbus útja éppen olyan világszenzáció volt mint Lindberghé, s az emberi érdeklődés egyformán bókolt mindkettőnek tündöklő dicsősége előtt. Columbus életét tragikus összeroppanások keserítették el. Azok az újonnan megtalált adatok, melyeket a szerző egy nemes és érdekes könyvvé foglalt össze, megrázó, fájdalmait tárják föl a szerencse ama boldogtalan fiának, ki egy új világrésszel ajándékozta meg az emberiséget. A szerző pompásan érzékeltető erővel írja meg, hogyan ejtették a gyermekkor meséi a kalandok rabjává Columbust s a gyermekkor meséiből hogyan izmosodott meg lelkében a szívós és hajthatatlan akarat. Amerika fölfedezőjének legendás alakja mögött

megmutatja az embert is, akit az akarat perpetuum mobiléje vonszolt, a hiúság gyötört s a nyereségvágy vezetett s aki a világhír terhe alatt nem ért rá boldog lenni.

SZ. V.